

МОВНА ОСВІТА У США В КОНТЕКСТІ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ ТА МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті аналізуються особливості мовної освіти у США з урахуванням соціокультурних, соціолінгвістичних та лінгвопсихологічних факторів. Сполучені Штати розкриваються як монолінгвальне суспільство з багатими мовними ресурсами у вигляді батьківських мов іммігрантів. Розглянуто також мовна політика стосовно англійської як другої мови та чинники, що впливають на іншомовну освіту, зокрема на популярність окремих іноземних мов.

Питання мовної освіти викликають неабиякий інтерес через низку різноманітних причин: гуманізація та гуманітаризація вищої освіти, залежність ділових переговорів від успішної комунікації, посилення важливості іноземних мов як наслідок глобалізації, розширення міжнародних контактів та доступ до інших культур, позитивний вплив на розвиток розумових і творчих здібностей. Для більшості українців мовна освіта починається із засвоєння рідної мови вдома, некерованому зануренню до другої мови (російської чи української), вивченню іноземної мови, найчастіше англійської, з початкової школи та ознайомленню з другою іноземною мовою на старшому етапі. Англійська мова була і залишається головною мовою міжнародного спілкування, тому вивчення цієї мови є пріоритетом освітньої політики більшості країн.

Огляд спеціальної літератури свідчить про інтерес сучасних дослідників до проблем мовної освіти. Так, М. Степаненко і Н. Степаненко досліджують тенденції, які впливають на моделі лінгвістичної освіти в Україні [1]; вплив соціокультурних умов на вивчення іноземної мови аналізує Л. В. Кузнєцова та Л. М. Кузнєцова [2]; професійна підготовка вчителів-філологів, зокрема в США, розглядається в монографії І. Соколової [3: 159-173]. Проте, проблема співвідношення мовної ситуації, мовної політики та мовної освіти недостатньо розглянута. На нашу думку, визначення ролі англійської мови та окреслення статусу іноземних мов у полікультурному середовищі Сполучених Штатів сприятиме глибшому усвідомленню впливу екстралінгвістичних факторів на результати мовної підготовки в будь-якій країні.

Отже, у США англійська мова є рідною для більшості населення. Окрім цього, Сполучені Штати є країною іммігрантів, які привозять з собою рідні мови та культури і збагачують мовні ресурси США. Спираючись на вищевикладене, можна зробити припущення, що мовна освіта США відрізняється від традиційних європейських практик. Дослідити особливості мовної освіти США та виділити чинники, які на неї впливають, і становить мету нашої статті.

Починаючи виклад основного матеріалу, ми відштовхнемося від тези, що мовна освіта будь-якої країни відображає пріоритети мовної політики, яка безпосередньо пов'язана з мовною ситуацією [1: 19]. Говорячи про мовну ситуацію в країні, традиційно мається на увазі одномовність чи багатомовність, яка найчастіше проявляється у двомовності – знанні декількох мов або існуванні різних мов в одному суспільстві. Як наслідок колонізації, міграції, традицій екзогамії, певна міра багатомовності або, принаймні, двомовності, властива більшості населення світу. Оскільки двомовність характерна і для багатьох європейських країн, у Європейських рекомендаціях з мовної освіти говориться про необхідність формування не лише білінгвальної, але й плуралінгвальної компетенції. Варто зазначити, що, на відміну від багатомовності, володінню декількома окрема взятими мовами, плуралінгвізм є взаємодією різних мов у свідомості людини завдяки різним культурним контекстам, використання різних мов з комунікативною метою [4: 4]. Таким чином, плуралінгвальна компетенція є проявом гнучкості у володінні іноземними мовами і є одночасно ціллю та ідеалом, прописаною в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти.

Якщо плуралінгвізм є індивідуальною характеристикою, то білінгвізм розглядають на індивідуальному та суспільному рівнях. На соціальному контекст білінгвізму вказує Л. Біланюк, називаючи його специфічним станом суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування та співіснування двох мов у межах однієї держави [5: 65]. Джерелом білінгвізму виступає, як правило, етнічна неоднорідність суспільства. У державі може бути дві офіційні мови (англійська та французька мови в Канаді) або одна офіційна, а друга неофіційна (Саудівська Аравія, де офіційною мовою є арабська при другій англійській).

Якщо використовувати кількість офіційних мов як індикатор білінгвізму, то Сполучені Штати не можна назвати навіть одномовною країною, оскільки у ній взагалі не існує офіційної мови, хоча протягом останніх років було декілька спроб оголосити англійську офіційною мовою США [6]. У тридцяти штатах, англійська є єдиною офіційною мовою, проте на загальнонаціональному рівні офіційна мова не зазначена. Проте друга мова, звичайно, може бути неофіційною, як, наприклад, російська мова в Україні. У США також деякі мови функціонують наближено до англійської. Якщо

розглянути упакування продукції, то можна побачити приблизно таку картину: в північних штатах використовуються англійська та французька мови, в решті, а особливо в південних, вживаються англійська та іспанська мови. Використання цих мов пояснюється сусідством США з Канадою та Мексикою. Іспанську мову не можна назвати другою мовою Сполучених Штатів, хоча кількість іспаномовних іммігрантів є значною. Вона є мовою південних сусідів, рідною мовою однієї з етнічних меншин та найпоширенішою мовою у світі.

Індивідуальний рівень білінгвізму проявляється в існуванні двох мов в одній свідомості, тобто, за визначенням Р. Вайнраха, практики наперемінного користування мовами [7: 22]. Особливості та поширеність індивідуального білінгвізму визначаються конкретною мовною спільнотою. Існують спільноти, де двомовність є нормою для усіх освічених громадян (Скандинавія, Нідерланди); спільноти, де двомовність є нормою для носіїв мов етнічних меншин, які не мають великого економічного чи політичного впливу в суспільстві (носії турецької мови в Нідерландах); спільноти, де білінгвізм є нормою для вищих та краще освічених впливових класів суспільства (Колумбія). У Сполучених Штатах найпоширеніша іспаномовна спільнота не має великого впливу в суспільстві.

Найчастіше білінгвізм формується в результаті вивчення другої мови (M2) після того, як відбулося оволодіння першою мовою (M1) шляхом некерованого занурення в іншомовне середовище або шляхом навчання. Набути двомовності можна в будь-якому віці, залежно від того, коли виникла потреба оволодіти M2. Для кожного п'ятого мешканця США англійська мова не є рідною, а другою [6]. У деяких випадках, зокрема в родинах американських іммігрантів, білінгвізм характерний для мовної системи дитини з самого початку оволодіння мовою, тому таких дітей можна назвати природно двомовними: батьки розмовляють M1 (мовою етнічної меншини), а гості, сусіди, телебачення та інші джерела забезпечують доступ до M2 (титольної мови, в нашому випадку англійської). Мови етнічних меншин політкоректно називають батьківськими мовами (*heritage languages*, дослівно "мови спадку") [8]. Таким чином можна припустити, що кожна п'ята особа у США є, принаймні, двомовною. Проте в наукових джерелах зазначається, що у Сполучених Штатах дотримуються норм одномовності, що включає [9: 181]: 1) низькі очікування рівня майстерності у другій/іноземній мові; 2) низький рівень цінності мов іммігрантів; 3) постійний наголос на необхідності розмовляти англійською мовою. Це можливо лише для носіїв мови міжнародного спілкування, які живуть у країні з впливовою економікою.

Отже, в одномовних США англійська мова може виступати у двох ролях – рідної мови та другої мови. Англійська як друга мова (*English as a second language, ESL*) відноситься до процесу набуття двомовності через викладання англійської як M2 у англомовному середовищі. Англійську як другу мову потрібно відрізнити від англійської як іноземної мови (*English as a foreign language, EFL*), яка викладається в контексті, де англійська мова регулярно не використовується за межами класної кімнати, тому викладання здійснюється за допомогою інтенсивних методів навчання. Викладач працює над створенням багатого мовного і мовленнєвого середовища щоб процес оволодіння відбувався приховано, без формального навчання, поєднуючи свідоме навчання з прийомами, що зменшують довільну увагу.

Для охоплення обох напрямів викладання англійської мови існує термін "англійська для носіїв інших мов" (*English for speakers of other languages, ESOL*), а глобальна освітня асоціація TESOL, Inc. (*Teaching English for speakers of other languages*, викладання англійської для носіїв інших мов) має на меті вдосконалення та сприяння професіоналізму при викладанні й учінні англійської мови носіями інших мов у всьому світі.

У травні 2009 р. автору довелося відвідати ESL заняття в першому класі в початковій школі Хілтоп (*Hilltop Elementary School*) м. Лінвуд, штат Вашингтон. Слід зазначити, що в цій школі використовується не урочна, а блочна форма організації навчального процесу. Заняття починаються о 8.30 і перший блок триває до десятої години. ESL заняття відбувається під час першого блоку і триває тридцять хвилин. Поки англомовні учні обговорюють погоду та згадують, що вони вивчали минулого разу, діти з етнічних меншин йдуть до іншої кімнати. ESL аудиторія поділена на кабінки, оскільки з кожного класу приходять 5-6 учнів, які одночасно займаються в цій кімнаті з окремими вчителями. Таким чином, кожного навчального дня відбувається тридцятихвилинні заняття з англійської мови без відведення для цього додаткового часу після шкільних занять.

В американському шкільному контексті заняття з ESL потрібно відрізнити від білінгвального навчання, за яким певна частина навчального матеріалу викладається батьківською мовою учнів, у той час, як вони вивчають англійську. Білінгвальні шкільні програми досить різноманітні, у деяких з них мова етнічної меншини використовується фрагментарно, головним чином для емоційної підтримки, а деякі програми мають на меті розвиток грамотності цієї мови протягом початкової школи. Білінгвальне навчання відбувається, головним чином, іспанською мовою у штатах з великою кількістю іспаномовних іммігрантів, наприклад, у Каліфорнії.

У Сполучених Штатах ведуться дебати щодо мовної освіти дітей, для кого англійська не є рідною. Щодо освітніх цілей, деякі освітяни захищають вивчення лише англійської, в той час як інші говорять про необхідність одночасного вивчення як англійської, так і рідної мови. Суперечки відбуваються навколо ролі шкіл забезпечувати спільну мову як механізм створення національної єдності. Головним питанням залишається залежність національної єдності лише від англійської мови чи від англійської разом з іншими мовами [9: 1389]. Головна перевага білінгвізму полягає не лише у здатності спілкуватися з більшою кількістю осіб, але й у доступі до двох культур, двох національних літератур та двох світобачень. Для дітей з етнічних меншин спілкування батьківською мовою послугове збереженням зв'язку між поколіннями та сприяє формуванню етнічного ототожнення та почуття власної гідності.

Корені цих суперечок відображають суспільне ставлення до іммігрантів та їхніх батьківських мов. Оскільки мова є розпізнавальним знаком іммігрантів, соціальною ідентичністю, обмеження на використання інших мов, окрім англійської, існували впродовж усієї історії Сполучених Штатів, особливо у воєнні часи та часи економічної нестабільності. Наприклад, у свій час Бенджамін Франклін був занепокоєний через засилля німців і німецької мови в Пенсільванії; Теодору Рузвельту належить вислів, що у США є місце лише для однієї мови і ця мова – англійська [10]. Р. Кйолсет, американський соціолог, прийшов до висновку, що американці часто дотримуються подвійного стандарту стосовно двомовності. З одного боку, вони схвалюють, коли американець, для якого англійська є рідною, вивчає іноземні мови і стає двомовним. З іншого боку, вони настійно вимагають, щоб носії англійської мови як другої не використовували рідну мову і ставали одномовними розмовляючи англійською [11: 47].

Власний досвід спілкування з дітьми іммігрантів з України під час перебування у США дозволяє констатувати цікаві тенденції. Шести-семирічній дитині достатньо півроку навчання в американській школі для опанування усної англійської мови на побутовому рівні. У дванадцятирічних дітей, які навчаються в англійській школі чотири – п'ять років вже відмічається легкий англійський акцент при спілкуванні рідною мовою. Також помітні порушення деяких граматичних норм російської мови, коли речення будуються на кшталт *Ты туда ходитъ?* Цікаво, що при використанні англійської, спостерігається більша вільність мови, а коли потрібно вжити невідоме англійське слово, використовується його російський еквівалент – *Where is my blue ведерко?*

Великою проблемою, що призводить до втрати рідної мови, є невміння читати та писати рідною мовою. Рідна мова використовується лише для спілкування з батьками та родичами, яке обмежується побутовою тематикою і не підкріплюється візуальними символами письма. Мова стає безтілесною і втрачається. Якщо взяти до уваги відносно низькі показники ефективності викладання іноземних мов у Сполучених Штатах, ця траєкторія відображає втрату мовних ресурсів, які б можна було б зберегти при відповідній освітній політиці спрямованій на підтримці та розвитку майстерності іммігрантів як у M1, так і в M2.

Беручи до уваги види білінгвального навчання, які наводить Р. Фішман [цит. за 3: 26], мовна освіта в США базується на білінгвізмі, що веде до витіснення рідної мови етнічних меншин, тобто спадкових мов. Не зважаючи на переваги білінгвізму, найтипівіша мовна траєкторія для родин іммігрантів у Сполучених Штатів є такою: лише діти першого покоління (або "полуторного" – ті, які народились у США невдовзі після приїзду батьків) двомовні, а друге та наступні покоління вибирають норми більшого монолінгвального суспільства. До того ж серед наймолодших дітей іммігрантів існує тенденція втрати рідної мови у процесі оволодіння англійською.

Останнім часом у США ведеться активне обговорення необхідності збереження багатих мовних ресурсів, особливо спадкових мов дорослого працюючого населення. Мова зайшла навіть про виникнення освіти, що базується на батьківських мовах [8]. Варто зазначити, що такі заходи базуються на приватній ініціативі, залучаючи усіх охочих, та не мають централізованого характеру.

Питання про оволодіння іншою мовою також пов'язано з соціокультурним та соціолінгвістичним контекстом, у якому відбувається вивчення другої або іноземної мови. Звісно, існують певні пізнавальні труднощі при вивченні фонологічних, граматичних, семантичних та комунікативних норм другої мови. Проте пізнавальні труднощі, які виникають при вивченні, наприклад, іспанської мови, будуть зовсім різними для носія мови індіанського плем'я аймара у Перу, англійського мешканця Канзасу та американця мексиканського походження третього покоління у Каліфорнії. Для індіанця аймара іспанська є мовою одночасно й економічного успіху, і пригнічення, американець зі штату Канзас сприймає іспанську як мову низькооплачуваних робочих-іммігрантів, а для американця мексиканського походження іспанська буде мовою родини й історії [9: 184].

Досконале володіння англійською мовою для переселенців, а особливо їхніх дітей, означає позбавлення статусу іммігранта, тобто повноцінне входження в американське суспільство. Іншим цікавим спостереженням було спілкування молоді на вечірці. Хоча 99% становило перше покоління

дітей іммігрантів, тобто двомовних, розмови велися виключно англійською мовою. При можливості обирати мову спілкування, перевага надавалася другій мові.

За влучним висловом соціолога "Сполучені Штати є цвинтарем для мов", причому не тільки батьківських мов, але й іноземних. Лише дев'ять відсотків американців, порівняно з 44 відсотками європейців, володіють іноземною мовою [10]. Напростішим поясненням може бути, що їхня рідна мова вже є мовою міжнародного спілкування, і, беручи до уваги прагматичність американців, у них не існує потреби вивчати іншу мову. Наприклад, у середині 1960-х років були чисельні протести учнів та їхніх батьків проти "недоречних" шкільних предметів, тобто без очевидної, негайної практичної цінності для повсякденної роботи та громадського життя. Як результат, кількість учнів, які обирають іноземні мови скоротилась з 31,5% у 1965 до 22,2% у 1976 [12: 451].

Таким ставленням американці прирікають себе на одностороннє спілкування, оскільки з ними будуть ввічливо розмовляти та перекладати розмови, які безпосередньо їх стосуються, а зміст тих обговорень, які відбуваються навколо іншою мовою, буде втрачений. Іншим важливим соціокультурним моментом є бажання мешканців інших країн покращити власну англійську розмовляючи з носієм мови. Якщо американець розмовляє, наприклад, французькою мовою, він не буде наполягати на розмові французькою. Власне спілкування з американкою, яка вивчає російську мову як другу спеціальність, підтверджує такий психолінгвістичний аспект: мова змінювалася декілька раз під час нашої розмови і, зрештою, ми зупинились на англійській. Навіть можливість використовувати іспанську мову у США не завжди використовується англословним населенням через психолінгвістичний чинник: оскільки більшість представників іспаномовних меншин володіють англійською, свідомий перехід на іспанську вважається зневажливим. Такі моменти також знижують мотивацію для американців [10]. Окрім цих факторів, мовна політика Сполучених Штатів також відіграє вирішальну роль.

На відміну від Європи та України, де іноземні мови вважаються головними шкільними предметами разом з рідною мовою, математикою тощо, у США іноземні мови не розглядаються як засіб розумового розвитку особистості. Викладання іноземних мов у школі вважається розкішно, предметом необхідним для учнів, які збираються продовжувати освіту в коледжі і пов'язано з фінансуванням шкільного округу. Таким чином, іноземні мови не є пріоритетом шкільної освіти. Реальне вивчення іноземної мови починається у 8-9 класі. У початковій школі може відбуватися вивчення іноземних мов, проте з різною інтенсивністю: іншомовне занурення (immersion), іноземні мови в початковій школі (FLES, foreign language in elementary school), досвід або дослідження іноземної мови (FLEX, foreign language exploration or experience) [9: 896]. Занурення в іншу мову можуть бути повним, коли учні вивчають усі предмети іноземною мовою, а англійська мова вводиться поступово з другого або третього класу. При частковому зануренні одночасно відбувається навчання іноземною та англійською мовами. Діти залучаються до таких програм у дитсадку і вони продовжуються до п'ятого класу. На думку Інгрід Пуфал, дослідниці Центру прикладної лінгвістики, ця модель дійсно дозволяє досягати майстерності в іноземній мові [10].

FLES програми мають на меті створити оптимальні умови для вивчення іноземних мов, тому іноземна мова зазвичай викладається тридцять хвилин на день, п'ять днів на тиждень, починаючи з дитсадку і до п'ятого класу, як це відбувається у штаті Джорджія. На уроках використовується лише іноземна мова. Результати тестування, проведеного Центром прикладної лінгвістики у 1996, 1998 та 2001 роках, підтвердили відмінні результати такого виду навчання іноземних мов. Як результат, було навіть рекомендовано використовувати модель Джорджії в решті штатів [9: 897].

У деяких шкільних округах нема можливості фінансувати інтенсивні програми з іноземної мови, тому у школах пропонуються короткотривалі програми FLEX, які надають учням зразки однієї чи декількох мов. Заняття з іноземної мови проводить учитель початкової школи англійською мовою, навчаючи лише іншомовному базовому словнику та деяким розмовним фразам без читання та письма. Учні мають змогу лише "відчутти смак" іноземної мови, оскільки FLEX програми мають на меті допомогти дітям вибрати мову, яку вони пізніше будуть поглиблено вивчати [12: 451]. За умови успішного викладання і ретельного планування, такі програми можуть поліпшувати розуміння іншої культури та мотивувати вивчення іноземних мов.

У середній школі може виникати невідповідність між програмами. Оскільки у Сполучених Штатах початкові та середні школи не лише окремими ланками формально, вони є й окремими будівлями, а якщо взяти до уваги, що школи в одному районі можуть належати до різних округів, то навчання в середній школі прирівнюється до переходу до нової школи. До того ж, у середній школі, як і у старшій, іноземні мови є вибірковим предметом. Після включення іноземних мов до обов'язкових вимог для отримання ступеня бакалавра, у старшій школі існують програми поглибленої підготовки з іноземних мов для вступу в коледж або для накопичення кредитів для навчання в коледжі [9: 898]. Таким чином, учні, які бажають вступити до коледжу, вивчають іноземну мову у старшій школі, складають екзамен і можуть більше до неї не повертатися.

Менш, ніж у половині старших шкіл у США пропонуються мовні програми. Це головним чином залежить від розташування школи, її розміру та рівня заможності громади, яку вона обслуговує. Старші школи в багатих міських районах пропонують найбільший вибір програм з іноземних мов, у той час, як у сільських або бідних громадах загалом нема таких програм [12: 452]. Наразі, під час економічного спаду, скоротилось фінансування кожної освітньої ланки і в більшості штатів перестали дотримуватись вимог щодо вивчення іноземних мов у старшій школі. Більшість випускників шкіл отримують дипломи без вивчення жодної іноземної мови [10]. Таким чином, більшість шкільних програм з іноземних мов надають загальне ознайомлення з іншою мовою без очікування майстерності. На нашу думку, головним недоліком шкільної мовної освіти є достатньо пізній початок вивчення іноземних та відсутність наступності програм з іншої мови між шкільними ланками.

За статистичними даними на 2006 р. 45% усіх школярів вибирають іноземні мови як предмет: 30% – іспанську, 8% – французьку, 2% – німецьку, 0,5% – італійську, 0,4% – японську, 0,1% – російську та 1,3% – інші мови [12: 451]. Іспанська мова залишається найрозповсюдженішою іноземною мовою не зважаючи на популярність окремих іноземних мов через політичні та соціальні тенденції. Своєрідну моду на іноземні мови складала: у XIX столітті французька мова як мова франкофілів, лідерів боротьби за незалежність від Англії; у 1950-х роках італійська мова після відкриття американських центрів у Болоньї, Флоренції та Римі; у 1960-х роках російська мова через запуск Супутника Радянським Союзом; у 1980-х та 1990-х модною була японська мова як мова економічного партнера.

Після подій одинадцятого вересня була створена Мовна ініціатива з національної безпеки (2006), завдяки якій сто мільйонів доларів було вкладено у факультети іноземних мов для підготовки фахівців з арабської, фарсі, китайської та інших мов з важливих для США геополітичних районів світу, так званих критичних мов (critical languages) [12: 762]. Викладання критичних мов також було підтримано на шкільному рівні. Школи отримали необхідні фінанси для запрошення учителів з Єгипту та Китаю викладати протягом навчального року. Ці програми є доволі успішними. Наразі найпопулярнішою іноземною мовою є китайська, частково завдяки фінансовій допомозі від уряду Китаю. Як результат, частка початкових та старших шкіл, у яких пропонується китайська мова зросла з одного до чотирьох відсотків [10].

Проте, прагматизм американців стосовно іноземних мов має і позитивні сторони. Якщо виникає бажання або потреба вивчити іншу мову, вони обирають найліпший варіант: занурення в іноземну мову в тій країні, де нею розмовляють. Наприклад, у місті Кецалтенанго (Гватемала) з населенням біля трьохсот тисяч осіб працюють сорок шкіл з іспанської мови. Хоча там навчається багато європейців та австралійців, американці становлять більшість бажаючих вивчити іспанську [10].

Підсумовуючи, варто зазначити, що мовна освіта у США є достатньо комплексним явищем через низку соціокультурних, соціолінгвістичних, когнітивних та психолінгвістичних факторів: статусу англійської як мови міжнародного спілкування, етнічної неоднорідності суспільства, браку мотивації вивчати іноземні мови. Головним пріоритетом мовної освіти є вивчення англійської мови як інструменту створення національної єдності у "плавильному казані". Таким чином, американці не є лінивими чи неосвіченими через брак мовної підготовки; це є наслідком географічних та соціополітичних чинників. Чи дійсно загроза національній безпеці (терористичні атаки або зростання економічного впливу Китаю) змусила переглянути ставлення освітян до мовної освіти покаже час. Проте, на нашу думку, є гостра потреба створення оптимальних освітніх програм для збереження батьківських мов етнічних меншин. Це вбачається єдиним шляхом подолання монолінгвізму у США. Ситуація у Сполучених Штатах також може слугувати застереженням і для мовної політики України. Введення російської мови як другої державної значно послабить позицію української, проте недостатня увага до російської мови у шкільних програмах призведе до втрати двомовності як лінгвістичного ресурсу. Тому обрання траєкторії мовної політики залежить від розуміння державних пріоритетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Степаненко М. На шляху до справжньої багатомовності / Микола Степаненко, Ніна Степаненко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2001. – № 5. – С. 19 – 22.
2. Кузнецова Л. В. До питання про роль сучасних соціокультурних умов у формуванні мотивації учнів до вивчення другої іноземної мови / Л. В. Кузнецова, Л. М. Кузнецова // Вісник Житомирського державного університету. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – № 43. – С. 24 – 29.
3. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями [монографія] / І. В. Соколова : за ред. С. О. Сисоевої. – АПН України ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. — Маріуполь ; Д. : АРТ-ПРЕС, 2008. — 400 с.
4. Common European Framework of References for Languages: Learning, teaching, assessment / [revised by J. L. M. Trim and B. North] . – CUP, 2001. – 260 p.

5. Біланюк Л. Мовна критика і самовпевненість: ідеологічні впливи на статус мов в Україні / Л. Біланюк // Державність укр. мови і мовний досвід світу: Матеріали міжнар. конф. – К., 2000. – С. 65.
6. Center for Applied Linguistics [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.cal.org/>
7. Вайнрах У. Языковые контакты / У. Вайнрах. – К. : Высшая шк., 1979. – 262 с.
8. Alliance for the Advancement of Heritage Languages [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.cal.org/heritage/index.html>
9. Encyclopedia of Education / [ed. by J. Guthrie]. – USA: Macmillan Reference Library, 2003. – 3357 p.
10. Will Americans Really Learn Chinese? [Електронний ресурс] / [ed. by K. Roberts, T. Tang, S. Ellingwood, F. Zhang] // New York Times Room for Debate: Running Commentary on the News. – 2010. – February 7. – Режим доступу до блогу : <http://roomfordebate.blogs.nytimes.com/2010/02/07/will-americans-really-learn-chinese/>
11. Kjolseth R. Cultural Politics of Bilingualism / Rolf Kjolseth // Society. – 1983. – Vol. 20. – № 4 (May – June). – PP. 40 – 48.
12. Unger H. Encyclopedia of American education / Harlow Unger. – Facts on File: New York, 2007. – 1370 p.

Матеріал надійшов до редакції 29.06. 2010 р.

***Зиноватная А. Н. Языковое образование в США
в контексте языковой ситуации и языковой политики.***

В статье анализируются особенности языкового образования в США с учетом социокультурных, социолингвистических и лингвopsихологических факторов. Соединенные Штаты раскрываются как монолингвальное общество с богатыми языковыми ресурсами в виде языков наследия иммигрантов. Также рассматривается языковая политика касательно английского как второго языка и факторы, которые влияют на изучение других языков, особенно на популярность отдельных иностранных языков.

***Zinovatna O. M. Language Education in the USA
within the Context of Language Situation and Language Policy.***

The article analyses language education in the USA from sociocultural and sociolinguistic perspective. The U.S. is characterized as a monolingual society with heritage languages as rich linguistic resources. It also reveals language policy in terms of English as a second language and the factors which influence foreign language education, foreign language fad in particular.